

Kyrklig skrud och prydnad

Församlingarnas vård om sina gudstjänstrum är ett uppbyggligt kapitel i det svenska kyrkolivets nutidshistoria. Små landsförsamlingar med begränsade tillgångar restaurera sina gamla sockenkyrkor, och årligen erhålla våra helgedomar vackra och värdiga tillskott till den kyrkliga skruden. En uppräknig skulle bli för lång och ett urval mer eller mindre godtyckligt. Bland de senaste årens nyskapelser fäster man sig dock särskilt vid några arbeten i polykrom träskulptur. I närmast föregående årsrapporter ha också våra domkyrkors restaureringsproblem vidrörts. Till de stiftshelgedomar, som kräva restaurering, har under året kommit Växjö domkyrka. Ritningar och modell till restaurering föreligga, men tills vidare ha arbetena i domen begränsats till en byggnadshistorisk undersökning av stort intresse. Genom utgrävningen får man en föreställning om hur kyrkans rymdverkan kan förhöjas genom att hittillsvarande golvnivå sänkes. Till följd av C. G. Brunius' ombyggnad 1849–52 och den mindre lyckade restaureringen 1898 har kyrkan fått en karaktär, som icke låter dess gamla skönhetsvärden komma till sin rätt. Det är högst intressant att på nuvarande byggnadsstadium kunna skönja den gamla domens

romanska och gotiska byggnadsskeden. Ett tilltalande drag i restaureringsprojektet är återställandet av de ursprungliga dubbelspiorna.

Under året har ett av de största och livligast debatterade kyrkobyggnadsföretagen i vårt land genomförts i och med att kyrkan i Oxelösund fullbordats och invigts. Den väldiga betongbyggnaden med sin höga spira över det centraliserade kyrkorummet är tänkt som sjömärke men torde väl även i framtiden bli ett tecken, som varder motsagt. I sin moderna gestaltning visar den dock ett betydligt fastare och mer konstnärligt grepp än de samtidiga kyrkobyggnaderna i Hansaviertel i Berlin. Såsom en konsthistoriker framhållit, får dock en sådan skapelse som Oxelösundskyrkan betraktas som en engångsföreteelse och lämpar sig icke för efterbildning.

Medan planer utarbetats för de nya församlingskyrkor, som måste uppföras inom en snar framtid, och för den mängd av s. k. småkyrkor, som projekterats, har principdebatten om den moderna kyrkobyggnaden under året varit livlig. "Småkyrkan i funktion" och "Så bygges en småkyrka" heta två skrifter, som utkommit. I detta sammanhang bör även nämnas Bengt Stolts bok om "Kyrkorestore-

ring", där författaren går in på principiella spörsmål. Den av undertecknad 1953 framförda synpunkten på funktionen som grundläggande för kyrkobyggnadens utformning har här upptagits. Tyvärr konstaterar man dock, att den teologiska funktionen har fattats för snävt och att man bortsett från väsentliga drag i den svenska kyrkans liturgiska tradition och därtill lämnat, vad vi kunde kalla kyrkorummets andaktsmoment, tämligen obeaktat. Det är ju på dessa punkter kritiken främst måste sätta in, då det gäller alltför många yttringar av modern kyrkoarkitektur. Från andra utgångspunkter och med beaktande av kyrkobyggnadens historiska framväxt i förhållande till teologiska idéer och liturgiska förhållanden belystes problemet i den oration undertecknad höll vid prästmötet i Stockholm och som under

året utkommit som en fristående liten skrift. Själva formproblemet behandlades senare i en artikel, publicerad i Svenska Kyrkans Årsbok. Det är av största vikt, att formproblemet blir beaktat och belyst på ett helt annat sätt, än vad hittills varit fallet. Faktiskt är formen ofta fastlåst i en gestalt, som gavs redan av nyttoarkitekturens pionjärer för omkring femtio år sedan. Den modernitet, som ofta nog i dagens läge bjudes, kommer sannolikt om något årtionde redan att verka förlegad. Det vore nyttigt, om den väntetid, som byggnadsregleringen ålägger oss vid förverkligandet av våra byggnadsplaner, kunde brukas så, att en fördjupad syn på kyrkoarkitekturens funktion och formgivning kunde komma till stånd.

Ragnar Stenberg